

Poročilo medijskih objav
INŠTITUT ZA REHABILITACIJO

05.08.2009

Objave v poročilu vsebujejo naslednja gesla:

ŠPORTNA DVORANA ZA INVALIDE	2
INŠTITUT ZA REHABILITACIJO RS	2
INVALIDSKI VOZIČKI	1

KAZALO - zbirni list objav

INŠTITUT ZA REHABILITACIJO

05.08.2009	7 dni	Stran: 16	SLOVENIJA
Naslov:	"Zdaj, se zdi. ne gleda vsak za mano"		
Vsebina:	Prve opazke so Olgo Pirš, ki je med delom ostala brez leve roke, prizadele. Zaradi nove ročne proteze gre v družbo bolj samozavestna.		
Avtor:	Sabina Vrhnjak		
Rubrika, Oddaja:	priloga večer	Žanr:Poročilo	Naklada:11200
Gesla:	INŠTITUT ZA REHABILITACIJO RS		
05.08.2009	Primorske novice	Stran: 5	SLOVENIJA
Naslov:	Invalidom neprijazno		
Vsebina:	VIPAVA > Opozarjajo na previsoke robnike in prestrme klančine		
Avtor:	AT		
Rubrika, Oddaja:	Primorska	Žanr:Poročilo	Naklada:
Gesla:	INVALIDSKI VOZIČKI, ŠPORTNA DVORANA ZA INVALIDE		

Naslov: "Zdaj, se zdi. ne gleda vsak za mano"

Datum: 05.08.2009 Stran, Termin: 16

SLOVENIJA Naklada: 11200

Avtor: Sabina Vrhnjak

Žanr: Poročilo

Površina, Trajanje: 1207.08

Rubrika, Oddaja: priloga večer

"Zdaj, se zdi, ne gleda vsak za mano"

Prve opazke so Olgo Pirš, ki je med delom ostala brez leve roke, prizadele. Zaradi nove ročne proteze gre v družbo bolj samozavestna.

Sabina Vrhnjak

Olga Pirš je že od svojega šestnajstega leta delala za strojem v Gorenju Tiki, kjer izdelujejo bojlerje. Čeprav preša za stiskanje kap za bojlerje, kot to opisuje sogovornica, ponavadi miruje, dokler je ne sprožiš, je nekega dne v letu 1977 - Olga je imela takrat 23 let - naletela na nepredvidljivo situacijo. Ko je v stroj hotela položiti materiale, ji je stisnilo roko. "V minuti je bilo vsega konec. Takrat sem imela trinajst mesecev staro hčerko, komaj dve leti sem bila poročena," se spominja. Kljub temu da je od nesreče preteklo že vrsto let, pravi, da se temu, da je brez roke, nikoli ni popolnoma privadila in da jo še zdaj moti, če na sebi čuti poglede. Začudenih pogledov pa je, odkar nosi novo digitalno oblikovano ročno protezo, ki omogoča zrcalno protezo njene roke, manj. Olga Pirš je edina Slovenka in ena izmed petih oseb, ki so jim za potrebe raziskav nove estetske ročne proteze - da bi ugotovili, v čem vse je boljše od prejšnje - na [Inštitutu za rehabilitacijo RS \(IRSR\)](#) brezplačno namestili novo ročno protezo. Kako zelo pomemben je nov postopek na področju ročne protetike, pove tudi dejstvo, da je predstavitev inovativne tehnološke rešitve vzbudila precej zanimanja strokovne javnosti na nedavnem svetovnem kongresu za protetiko in ortotiko (ISPO International Society for Prosthetics and Orthotics) v Veliki Britaniji. Kot pravi Tomaž Maver, dipl. inženir ortetike in protetike na IRSR, gre za prvi tovrstni dosežek, ki bo bistveno izboljšal izdelavo protez po delni amputaciji dlani. Na [Inštitutu RS za rehabilitacijo](#) so do zdaj izdelovali ročne proteze na osnovi oblike PVC-protetič-

ne rokavice, a z doseženo podobnostjo med pacientovo roko in protezo niso bili zadovoljni. Zrcalne kopije roke, kar omogoča nova, digitalizirana tehnologija, nikakor ni bilo mogoče izdelati, opisuje Maver. Tako so se tamkajšnji strokovnjaki lotili novega razvojnega projekta in skupaj z inženirji Razvojnega centra za orodjarstvo digitalizirali modela zdrave in amputirane roke z optičnim skenerjem. Digitalizirani model zdrave roke je bil z računalniškim programom za tridimenzionalno oblikovanje zrcaljen in povsem prilagojen obliki digitaliziranega modela krna. Rezultati razvojnega projekta so dokazali, da je digitalizacija modelov roke dovolj natančna, da ob podpori programa za računalniško modeliranje zagotavlja možnost uporabe tehnologije hitre izdelave orodij, kar je primerno, priporočljivo in dovolj kvalitetno za izdelavo estetskih silikonskih protez po delni amputaciji dlani.

"To pomeni, da pacient dobi roko, ki je po obliki dejansko kopija njegove prave roke. Dolžina

in širina prstov, oblika nohtov, pa tudi žile na zunanji strani se dejansko prepoznavajo kot popolnoma podobne zdravi roki," pove Tomaž Maver. Kot opisuje Maver, je končni produkt celotnega postopka kalup, v katerega potem dozirajo barvne odtenke, te pa izberejo v prisotnosti pacienta. "Barvo skušamo čim bolj približati naravni. Zavedati pa se moramo, da se barva ves čas spreminja. Do neke mere to uspešno narediti, ne moremo pa zagotoviti spremenjene barve kože, ki se spreminja iz minute v minuto," pove sogovornik. Za zdaj so v projekt nove ročne proteze vključili pet ljudi, trije protezo že imajo, dve sta v izdelavi.

Pogledi so motili

Izdelana ročna proteza ima sicer zgolj estetsko funkcijo, funkcionalne ne. "Funkcionalne proteze zaenkrat ne dosegajo tovrstne estetike. Se pa tudi na tem področju stvari spreminjajo," pravi Maver.

A estetika pacientom pomeni

izredno veliko. "Saj sem imela protezo tudi prej, a nikakor ni bila tako dobra. Zdaj se mi zdi, da ne pogleda vsak za mano," pove Olga Pirš. Na začetku, ko je roko šele izgubila, so jo pogledi ljudi izredno motili. "Nikoli ne bom pozabila dneva, ko sem brez roke prvič prišla na avtobus. Neznana ženska je začela vpiti:

Neznana ženska je začela vpiti: 'Glejte, tako mlada je, pa brez roke.'

"Glejte, tako mlada je, pa brez roke.' Vsi so me gledali, jaz pa sem se počutila osramočeno, kot da bi kaj ukradla," pripoveduje. Kasneje se je s pogledi sprijaznila. V veliko psihično oporo ji je bil vseskozi njen mož Vinko - zdaj že deset let mrtev. "Mož mi je vseskozi govoril, da sem vredna prav toliko kot ostali. To mi je veliko pomagalo, reči pa moram, da še danes pogledujem naokoli, ali me kdo čudno gleda..." priznava Olga.

"Povod za nov pristop k izdelavi ročnih protez so bile predvsem želje pacientov, ki si po amputaciji dela roke ali prirojeni manj razviti roki želijo kvalitetno protezo, ki po videzu povsem ustreza obliki zdrave roke," pravi Tomaž Maver, ki poudarja, da gre pri omenjeni estetski protezi za nadstandard in da bo za to potrebno doplačilo. Točnih stroškov še ne ve, saj je projekt še v teku, a verjetno bodo okoli 2000 evrov. Po klasični tehnologiji narejene ročne proteze je zavarovalnica do zdaj plačevala. "Nova estetska proteza bo uvrščena kot nadstandard, kjer bo pacient doplačal, če želi roko, popolnoma enako svoji." Doplačilo pa zajema samo tisto, za kar najemajo zunanje izvajalce: skeniranje, modeliranje, prilagajanje ter izdelavo kalupa, našteva sogovornik.

V svetu so danes sicer uveljavljeni trije različni postopki tehnologije izdelave, ki jo protetiki anaplastologi v svetu uporabljajo pri izdelavi takšnih protez. Prva temelji na

ročnem oblikovanju pramodela v modelirnem vosku, ki služi kot osnova za izdelavo večdelnega orodja, v katerega se dozira silikonska masa različnih barvnih odtenkov. Pri drugem postopku kot osnova za določanje oblike služi standardizirana estetska protetična prevleka oziroma rokavica, ki je po obliki in velikosti podobna

zdravi roki. Rokavica se nato napolni z umetno maso ali plastelinom. Zunanja oblika rokavice se lahko dodatno korigira z ročnim nanašanjem modelirne mase, vendar pa kljub temu ni mogoče, da bi njeno obliko povsem prilagodili obliki zdrave roke. Tretji postopek ne temelji na predhodno izdelanem orodju, ampak se silikonska masa različnih barvnih odtenkov nanaša in hkrati modelira v ustrezno obliko direktno na pozitiv modela krna. Nova ročna proteza Olgi Pirš omogoča, da je ne skrbijo več pogledi ljudi. Svojo prvo ročno protezo je dobila pet let po nesreči, leta 1983, in sicer v Parizu.

"Tisto protezo sem dobila kot peta v Jugoslaviji. Pri nas so bile takrat na voljo samo grde proteze. Spomnim se, da so bile rumene barve, trde, treba jih je bilo zapesti z vezmi na ramo. Raje sem bila brez." In še: "Nikoli se nisem skrivala, priznam pa, da ti je ob izgubi roke nerodno, dokler te družba ne sprejme. Vedno bom hvaležna za vso oporo, ki mi jo je dajal mož. Ko sem izgubila roko, je bil star 25 let. Lahko bi me enostavno zapustil, pa je vse skupaj vzel zelo pozitivno," pripoveduje sogovornica. Mož je imel težko sladkorno bolezen, tako da je imela doma dela čez glavo, v Gorenju Tiki pa je bila premeščena v kadrovske službe.

"Že hitro po nesreči sem lahko začela z delom, pri meni milosti pri poprijemanju za delo ni bilo. Saj dejansko ni toliko ovir, res pa je, da ne moreš zavezati pentlje na čevlju," se nasmeji. Zdaj je že upokojena, a rada vrtnari, in še raje kuha za svojega vnuka Marcela in hčerko Polonco. Ni stvari na svetu, pravi, ki bi ji pomenila več kot njen vnuk. ■

"Še danes pogledujem naokoli, ali me kdo čudno gleda..."

FOTO: MARIJA BAČIČ

VIPAVA ▶ Opozarjajo na previsoke robnike in prestrme klančine

Invalidom neprijazno

Pešcem v središču Vipave, še posebej gibalno oviranim, hojo otežujejo neprimerni pločniki, nas je opozoril bralec. Klančin sploh ni ali pa so prestrme, kar povzroča težave zlasti invalidom na vozičkih.

Bralca še posebej prese-neča, da ovir za invalidi v središču naselja niso odstranili lani, ko so urejali komunalno infrastrukturo in zato večino ulic prekopal. Je bil površen izvajalec ali nadzornik, se sprašuje?

V središču Vipave je kar nekaj pločnikov, tudi ob označenih prehodih za pešce, brez klančin. Marsikatera pa je za ljudi na invalidskem vozičku prestrma. Ker bo občina v kratkem nadaljevala urejanje komunalne infrastrukture v naselju, so pripombe na mestu.

Na občini so nam pojasnili, da določene pomanjkljivosti so, predvsem zaradi tehničnih težav pri gradnji, da pa so precej ovir že odstranili in da bodo na potrebe invalidnih ljudi pozorni tudi v prihodnje. S težavami so seznanjeni tudi v komisiji za

odpravljanje ovir pri društvu invalidov Ajdovščina-Vipava. Kot nam je pojasnil njen predsednik Ivan Ušaj, se sta-

površno ali pa sploh ne upoštevajo predpisov. Stvari popravijo šele, ko jih opozorimo na nepravilnosti. Predpisi pri klančinah dopuščajo do sedem odstotkov naklona, izjeme so možne, če teren tega ne dopušča. Včasih pa smo krivi tudi invalidi

Foto: Alenka Trtnik

Visoki robniki so lahko velike ovire

nje v vipavski in ajdovski občini izboljšuje, a prepogosto šele po njihovih opozorilih. "Izvajalci včasih delajo

sami, ker nismo dovolj pozorni in odločni," dodaja Ivan Ušaj.

AT